

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 341/2022-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a maloletej [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpených advokátkou Mgr. Gabrielou Novákovou, A. H. Škultétyho 5, Veľký Krtíš, proti postupu Krajského súdu v Banskej Bystrici v konaní vedenom pod sp. zn. 11CoP/4/2022 a proti uzneseniu Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 11CoP/4/2022 z 28. februára 2022 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na odklad vykonateľnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka spolu s maloletou sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 18. mája 2022 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného a rodinného života podľa čl. 19 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), práva na rešpektovanie súkromného a rodinného života podľa čl. 8 ods. 1 dohovoru postupom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 11CoP/4/2022 a jeho uznesením č. k. 11CoP/4/2022 z 28. februára 2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie. Zároveň žiada samostatne o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia pre seba a samostatne pre maloletú a o náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom. Okrem toho navrhuje, aby ústavný súd odložil vykonateľnosť ústavnou sťažnosťou namietaného uznesenia krajského súdu.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia a príloh vyplýva, že v rodinnej veci sťažovateľky Okresný súd Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) vyhovel návrhu otca maloletej [REDACTED] (ďalej len „otec“), talianskeho občana, a uznesením č. k. 38P/103/2021 z 22. októbra 2021 nariadil návrat maloletej do krajiny jej obvyklého pobytu, do Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (ďalej len „krajina obvyklého pobytu maloletej“).

3. Sťažovateľka podala proti uzneseniu okresného súdu v celom rozsahu odvolanie, a to z odvolacích dôvodov podľa § 365 písm. d), f) a h) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a podľa § 62 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“). O podanom odvolaní rozhodol krajský súd napadnutým uznesením tak, že sa stotožnil s odôvodnením okresného súdu a jeho rozhodnutie potvrdil.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Vzhľadom na rozsah ústavnej sťažnosti ústavný súd rozčlenil argumentáciu v nej uvedenú a vyabstrahoval jednotlivé námietky v súlade s jej štruktúrou.

5. Argumentácia popisujúca agresívne a neznesiteľné konanie otca voči sťažovateľke a maloletej ich prenasledovaním ešte na území Slovenska, a to po potvrdení uznesenia okresného súdu napadnutým uznesením (bod 1.2 sťažnosti), ktoré pokračovalo aj po ich návrate do krajiny obvyklého pobytu maloletej, čo viedlo k začatiu policajného vyšetovania vo veci obťažovania a prenasledovania a k zákazu priblíženia otca k maloletej (bod 1.3 sťažnosti). Sťažovateľka poukazuje na ďalšie formy obťažovania otca voči sťažovateľke a maloletej a na prebiehajúce súdne konanie pred Najvyšším súdom, Divízia pre rodinu (The High Court of Justice Family Division), ktorým sa otec snaží získať maloletú do svojej opatery a žiada od sťažovateľky náhradu škody (1.4). Sťažovateľka upriamuje pozornosť na tvrdenia otca, ktoré však v žiadnom prípade nekorelujú s realitou a v jednotlivých bodoch tieto tvrdenia vyvracia. Podľa jej tvrdení otec začal prejavovať o maloletú záujem až po ich rozchode, poukazuje však na jeho nevhodný spôsob komunikácie s maloletou, na nedostatočnú starostlivosť vo vzťahu k nej a na jeho neprimerané správanie. Po tom, ako bol otcovi nariadený zákaz priblíženia sa k obydlíu sťažovateľky a maloletej, sťažovateľka pozoruje zmenu správania maloletej k lepšiemu (bod 1.6).

6. Argumentácia namietajúca porušenie namietaných práv napadnutým uznesením krajského súdu a postupom, ktorý mu predchádzal vo forme týchto námietok (časť II.1 ústavnej sťažnosti):

6.1 Nearbitrárny a ničím neodôvodnený záver konajúcich súdov o tom, že Veľká Británie je krajinou obvyklého pobytu maloletej, a to z týchto dôvodov:

a) súhlasná zmena obvyklého pobytu maloletej vylučuje únos a zadržovanie maloletej matkou, neexistuje dohoda, ktorá by limitovala obdobie zotrvania na Slovensku;

b) začlenenie maloletej do sociálneho a rodinného prostredia na Slovensku (evidencia trvalého pobytu maloletej, návšteva materskej školy, evidencia u pediatra) a rovnaké začlenenie aj rodičov (výkon práce na Slovensku, otec si prenajal na Slovensku byt), pričom náhlu zmenu u otca v súvislosti s návratom do Veľkej Británie spôsobil rozvrat ich vzťahu;

c) obvyklý pobyt dieťaťa možno odvodiť s prihliadnutím na integračné väzby vychádzajúce výhradne od rodiča, ktorý sa o dieťa skutočne stará na dennom základe (uznesenie Krajského súdu v Trnave sp. zn. 23CoP/43/2019, obdobne aj čl. 8 ods. 1 NR (ES) č. 2201/2003);

6.2 Absencia odôvodnenia najlepšieho záujmu maloletej ako základnej podmienky pri rozhodovaní o maloletých, a to v súvislosti s týmito skutočnosťami:

- a) krajský súd vo svojom rozhodnutí vôbec neodôvodnil, prečo poprel nutnosť aplikácie výnimky v zmysle čl. 12, čl. 13 a čl. 20 Dohovoru o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí prijatého v Haagu 25. októbra 1980 a publikovaného ako oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky pod č. 119/2001 Z. z. (ďalej len „Haagsky dohovor“), na ktorú poukázala sťažovateľka v odvolaní: veľmi silné puto maloletej k matke, adaptačné problémy v novom prostredí (škôlka vo Veľkej Británii), opakovaná zmena prostredia môže spôsobiť maloletej prolongovaný stres, agresívne a svojvoľné správanie sa otca voči sťažovateľke, maloletá nemá vo Veľkej Británii zabezpečenú školu, o čom otec zavádzal súd atď.;
- b) podľa názoru sťažovateľky mal súd v danej veci aplikovať čl. 13 Haagskeho dohovoru predovšetkým z dôvodu, že existuje vážne nebezpečenstvo, že návrat by dieťa vystavil fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie;
- c) odvolací súd nedal odpoveď na otázku, čo je v najlepšom záujme maloletej vo veku piatich rokov a porovnať, čo vyvolá u maloletej väčší zásah – či možné odlúčenie od matky, ktorá je v danom veku maloletej stredobodom jej záujmu, alebo zmena bydliska;
- d) na podporu svojho tvrdenia o tom, že sociálne a rodinné zázemie u maloletej vo veku piatich rokov je primárne späté s osobou matky, poukazuje sťažovateľka na judikatúru ústavného súdu (uznesenia ústavného súdu sp. zn. III. ÚS 227/2017, sp. zn. II. ÚS 294/2015);
- e) sťažovateľka tvrdí, že štát svojím rozhodnutím o nariadení návratu spôsobil, že návrat musela absolvovať aj ona ako matka, pretože inak by musela vydať maloletú otcovi, čo by spôsobilo u maloletej veľmi vážne následky (otec im nedovolí užívať vlastnú nehnuteľnosť, vystavuje ich psychickej traume atď.).

6.3 Absencia vyhotovenia znaleckého posudku, potrebu ktorého odôvodňuje podrobným skúmaním okolností svedčiacich v prospech čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru a na podporu svojho tvrdenia poukazuje na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva [ďalej len „ESLP“), prípad B. proti Belgicku z 19. 7. 2012) a na judikatúru ústavného súdu (IV. ÚS 100/2014).

6.4 Zisťovanie názoru dieťaťa ako obligatórny postup súdu, pričom vyjadrenie názoru dieťaťa nie je podmienené vekovou hranicou ani rozumovou vyspelosťou, ale schopnosťou ho vyjadriť, a to primárne samostatne (s odkazom na čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa).

7. Argumentácia namietajúca absenciu adekvátneho dokazovania (časť II.2 ústavnej sťažnosti):

- a) prvoinštančný ani odvolací súd sa nevysporiadali s rozporuplnými tvrdeniami účastníkov konania adekvátnym spôsobom, nevykonali dostatočné dokazovanie na zistenie skutkového stavu;
- b) súde neuložili povinnosť otcovi zabezpečiť bývanie maloletej, nepresvedčili sa, či sú v krajine návratu zabezpečené ochranné opatrenia v prípade nebezpečenstva zo strany otca;
- c) súde nevyhodnotili všetky relevantné skutočnosti (skúmanie, ako sa má maloletá vrátiť do Veľkej Británie bez matky, ktorá bola nútená vycestovať, aby ochránila maloletú pred agresívnym správaním otca atď.).

8. Argumentácia týkajúca sa návrhu na odloženie vykonateľnosti uznesenia do rozhodnutia ústavného súdu vo veci samej z týchto dôvodov:

- a) sťažovateľka sa môže zdržať vo Veľkej Británii len do 30. júna 2022, keďže v prípade dlhšieho pobytu stratí prácu, ktorú v súčasnosti vykonáva zo zahraničia so súhlasom jej zamestnávateľa;

b) maloletá má na území Slovenskej republiky vytvorené stabilné zázemie, má zabezpečené vhodné bývanie, kamarátov, ako aj blízku rodinu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

9. Podstata ústavnej sťažnosti spočíva v namietanom porušení základných práv sťažovateľky krajským súdom v konaní o nariadení návratu maloletej do krajiny jej obvyklého pobytu v dôsledku nearbitrárných a neodôvodnených záverov krajského súdu o určení krajiny obvyklého pobytu maloletej a neprihliadnutím na najlepší záujem maloletej.

III.1. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením krajského súdu:

10. Právna úprava vyplývajúca z § 123 CMP nadväzuje na konanie o návrat maloletého dieťaťa podľa Haagskeho dohovoru, ktorý, ako vyplýva z napadnutého uznesenia, bol relevantný a aplikovaný i v posudzovanej veci.

11. Dôvodom prijatia Haagskeho dohovoru bol záujem na ochrane detí na medzinárodnej úrovni pred škodlivými účinkami ich neoprávneného premiestnenia alebo zadržania a vôľa ustanoviť postup na zabezpečenie ich urýchleného návratu do štátu ich obvyklého pobytu (porov. preambulu Haagskeho dohovoru, ako aj čl. 1 Haagskeho dohovoru).

12. Najlepší záujem dieťaťa v návratovom konaní podľa Haagskeho dohovoru je vždy prvoradý. K naplneniu tejto axiómy Haagsky dohovor pracuje s vyvrátiteľnou domnienkou, že návrat dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu je pri neoprávnenom premiestnení dieťaťa alebo jeho neoprávneného zadržania v krajine únosu (alebo tretej krajine) v najlepšom záujme dieťaťa (keďže miestom obvyklého pobytu dieťaťa je miesto, kde má dieťa rodinné, sociálne, osobnostné a kultúrne zázemie a väzby), s výnimkou tých prípadov, na ktoré pamätajú čl. 12, 13 a 20 Haagskeho dohovoru (IV. ÚS 495/2018).

13. V konaní o nariadenie návratu maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu podľa Haagskeho dohovoru ide o čo najrýchlejšie navrátenie dieťaťa tam, kde žilo v čase pred jeho medzinárodným únosom a kde môže byť v súlade s právom meritórne rozhodnuté o úprave pomerov k dieťaťu. Účelom konania o nariadenie návratu dieťaťa neoprávneného premiestneného z miesta jeho obvyklého pobytu je zabezpečiť, aby o deťoch rozhodovali súdy štátu ich obvyklého pobytu (I. ÚS 254/2022).

14. Ústavný súd v úvode zdôrazňuje, že návratové konanie nie je svojou povahou konaním vo veci samej, v ktorom by sa rozhodovalo o úprave práv a povinností k maloletému dieťaťu, ale má charakter predbežného konania, v ktorom je zisťovaný konflikt s jurisdikciou a má v ňom byť s konečnou platnosťou zodpovedaná (iba) otázka jurisdikcie nad maloletým dieťaťom (I. ÚS 254/2022). S osobitným zreteľom na takto vymedzenú podstatu návratového konania je potrebné zvýrazniť určité špecifické aspekty tohto konania, pre ktoré nemožno stotožňovať, prípadne zamieňať návratové konanie s konaním o určení rodičovských práv a povinností, a to (1) irelevantnosť posudzovania rovnakých skutočností ako v poručenskej agende, napr. kto z rodičov má lepšie výchovné predpoklady alebo ku ktorému rodičovi má dieťa lepší vzťah a (2) vykonávanie dokazovania v čo najužšom možnom rozsahu, a to z hľadiska rozsahu posudzovaných

okolností (posudzovanie „len“ otázok, či došlo k protiprávnemu premiestneniu alebo zadržaniu dieťaťa a prípadne, či tu sú dôvody pre jeho nenavrátanie do krajiny obvyklého pobytu) a z hľadiska času, t. j. potreby ukončiť konanie v čo najkratšom čase (Haagsky dohovor požaduje ukončenie konania v lehote šiestich týždňoch), ako aj s poukazom na lehoty, ktoré sú pre skončenie konania vymedzené v CMP (*Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2017*).

15. Ústavný súd v naznačených východiskách (predovšetkým v bode 14 tohto uznesenia) a súvislosti s námietkami sťažovateľky zhrnutými v rámci bodu 5 tohto uznesenia, ktoré sú prevažne skutkového charakteru, pripomína, že v návratovom konaní súd nehodnotí ani výchovné schopnosti rodičov, ich osobné, zárobkové a majetkové pomery, ani rozsah, v akom sú schopní zabezpečovať starostlivosť o maloleté dieťa a saturovať jeho potreby a záujmy. Až súdu v mieste obvyklého pobytu dieťaťa prináleží právo detailného prieskumu celej rodinnej situácie. Navyše, ani podľa čl. 19 Haagskeho dohovoru nemožno rozhodnutie o návrate dieťaťa považovať za rozhodnutie o určení opatrovnickeho práva. Z uvedeného dôvodu sa týmito námietkami skutkového charakteru ústavný súd nezaoberal.

16. V súlade s uvedenými právnymi východiskami je kľúčovou úlohou ústavného súdu preskúmať ústavnú akceptovateľnosť napadnutého uznesenia krajského súdu vydaného v rámci tzv. návratového konania, teda to, či bolo v danom prípade premiestnenie alebo zadržanie maloletej neoprávnené. V tejto súvislosti bolo potrebné zistiť, či závery, resp. odpovede všeobecných súdov na právne relevantné otázky návratového konania (aká je krajina obvyklého pobytu dieťaťa; kto k maloletemu dieťaťu vykonával opatrovnicke práva a ak v prípade potreby nariadenia návratu maloletej, či je daný niektorý z dôvodov na nenariadenie návratu) neboli arbitrárne a neodôvodnené.

17. Pri preskúmaní napadnutého uznesenia krajského súdu ako odvolacieho súdu a argumentácie v ňom uvedenej ústavný súd vychádzal zo svojho ustáleného právneho názoru, podľa ktorého odôvodnenia rozhodnutí súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu nemožno posudzovať izolovane a je potrebné ich skúmať vo vzájomnej súvislosti (m. m. II. ÚS 78/05, III. ÚS 264/08, IV. ÚS 372/08, IV. ÚS 320/2012), pretože prvostupňové a odvolacie konanie z hľadiska predmetu konania tvoria jeden celok. Tento právny názor zahŕňa aj požiadavku komplexného posudzovania všetkých rozhodnutí všeobecných súdov (súdu prvej inštancie, ako aj odvolacieho), ktoré boli vydané v priebehu príslušného súdneho konania (m. m. IV. ÚS 350/09, IV. ÚS 409/2020). Vzhľadom na uvedené ústavný súd pristúpil v súvislostiach aj k preskúmaniu rozhodnutia okresného súdu, ktoré predchádzalo vydaniu napadnutého uznesenia krajského súdu. Krajský súd ako súd odvolací odvolaním napadnuté rozhodnutie okresného súdu v zmysle § 387 ods. 1 a 2 CSP ako vecne a právne správne potvrdil.

18. K námietke sťažovateľky o nearbitrárnom a neodôvodnenom určení obvyklého pobytu maloletej, ktorým je Veľká Británia, ústavný súd konštatuje neľahkú úlohu všeobecných súdov pri určení obvyklého pobytu, porovnávajúc mieru začlenenia maloletej vo Veľkej Británii a mieru začlenenia maloletej na Slovensku. Okresný súd sa však v naznačených súvislostiach veľmi podrobne a dôsledne zaoberal celou škálou individuálnych okolností na strane maloletej, ktoré napokon vyhodnotil v prospech silného stupňa miery začlenenia maloletej vo Veľkej Británii, s oveľa nižšou mierou začlenenia Slovensku, a to aj napriek jej postupnému začleňovaniu

do sociálneho života a vytvoreným vzťahovým väzbám k rodine na Slovensku. Okresný súd považoval na základe konkrétnych skutkových okolností rovnako za preukázané deklarovánú dočasnosť pobytu na Slovensku obidvoma rodičmi (bod 35 uznesenia okresného súdu), neoprávnené zadržiavanie (nie premiestnenie) maloletej od augusta 2021, čo správne vyhodnotil ako medzinárodný únos (body 36 a 37 uznesenia okresného súdu).

19. Do určitej konfrontácie s takto určeným obvyklým pobytom sa dostáva sťažovateľkina námietka týkajúca sa najlepšieho záujmu maloletej pri určovaní obvyklého pobytu, ktorý sťažovateľka prepája a odvádza od integračných väzieb na rodiča, ktorý sa o dieťa stará, pričom poukazuje na to, že ako matka je stredobodom záujmu maloletej. Sťažovateľka svoje tvrdenia podporila aj judikatúrou ústavného súdu; ústavný súd však konštatuje, že v obidvoch prípadoch išlo o odlišné skutkové okolnosti. V konaní pod sp. zn. II. ÚS 294/2015 išlo o maloleté dieťa v čase zadržania vo veku 3 a pol mesiaca, kde je nesporná plná odkázanosť a fixácia na matku a tiež objektívna nemožnosť vytvorenia si žiadnych väzieb v cudzine. V konaní pod sp. zn. III. ÚS 227/2017 išlo taktiež o odlišné skutkové okolnosti prípadu, keď všeobecné súdy nenariadili maloletému návrat do cudziny, odôvodňujúc to naviazanosťou maloletého na matku v nízkom veku (3 roky). V tomto prípade považovali súdy za preukázané, že starostlivosť o maloletého bola od narodenia v rukách matky, komunikoval výlučne v slovenskom jazyku, vo Švajčiarsku nenavštevoval žiadne predškolské zariadenie a na Slovensku začal chodiť do materskej školy. Teda ide o rozličné skutkové okolnosti, aké sú v okolnostiach preskúmvanej veci (maloletá komunikuje aj v anglickom jazyku, navštevovala predškolské zariadenie a krúžky vo Veľkej Británii atď.). Navyše, v okolnostiach preskúmvanej veci ústavný súd poukazuje na dôležitú okolnosť a to prítomnosť otca a výkon opatrovníckeho práva otca k maloletej, ktorú súd nepovažoval za spornú, keďže sa otec podieľal na starostlivosti o maloletú vo Veľkej Británii aj na Slovensku. V tomto kontexte ústavný súd dodáva, že okresný súd nemal preukázané, že by maloletá bola mimoriadne psychicky závislá od matky, z vykonaného dokazovania vyplynulo, že má pozitívny vzťah k obojom rodičom.

20. Určenie obvyklého pobytu maloletej všeobecnými súdmi pociťuje sťažovateľka ako porušenie svojho práva na súkromie a rodinný život, ktorá vníma jej návrat do Veľkej Británie ako povinnosť. V tomto prípade súdy (s. 23 uznesenia okresného súdu) posudzovali kolíziu práva matky na súkromie a rodinný život oproti právu maloletej na oboch rodičov. Práve vzhľadom na nízky vek maloletej a nemožnosť brániť sa a zvoliť si bydlisko oddelene od rodičov súdy uprednostnili právo maloletej. Ústavný súd už len dodáva, že najlepší záujem dieťaťa je hlavným kritériom a s ohľadom na svoju povahu a závažnosť môže prevážiť nad záujmom rodičov (Rozsudok EŠLP vo veci Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko zo 6. 7. 2010, č. 41615/07, ods. 134, 136, 138).

21. Určenie Veľkej Británie ako krajiny obvyklého pobytu a nariadenie návratu znamená podľa tvrdenia sťažovateľky pre maloletú ujmu, čo by odôvodňovalo aplikáciu čl. 13 Haagskeho dohovoru [bod 6.2 b) tohto uznesenia]. V tomto kontexte ústavný súd tvrdí, že pri interpretácii a aplikácii čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru je potrebné zohľadňovať jeho účel a aplikovať ho ako výnimku z pravidla s prihliadnutím na mimoriadne okolnosti prípadu, pretože vo svojej podstate smeruje proti samotnému účelu Haagskeho dohovoru. Každá zmena sociálneho a kultúrneho prostredia pri návrate do inej krajiny (aj keď krajiny obvyklého pobytu dieťaťa) predstavuje určité riziko vzniku sociálnych a kultúrnych záťaží pre dieťa, avšak toto riziko je nevyhnutným a prirodzeným dôsledkom napätej situácie medzi rodičmi súvisiacej

s neoprávneným premiestnením dieťaťa z vôle len jedného rodiča. Formulácia čl. 13 písm. b) Haagskeho dohovoru uvedené akcentuje, keď pripúšťa nenariadiť návrat dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu len v prípade existencie vážneho nebezpečenstva (nie všeobecného, potenciálneho alebo prirodzene vyplývajúceho zo vzniknutej situácie v rodine), fyzickej alebo duševnej ujmy (relevantnej intenzity) alebo privedenia dieťaťa do neznesiteľnej situácie (ide o situáciu, ktorá má reálny potenciál ohroziť mravný vývoj dieťaťa alebo ktorá vystavuje dieťa reálnemu strádaniu po stránke nedostatku pre život nevyhnutných predpokladov – strava, ošatenie, bývanie, vzdelania a pod.) (IV. ÚS 495/2018). Základnou klauzulou je, že súd má prioritne rozhodnúť o tom, že sú dané dôvody na navrátenie maloletej, a len výnimočne pristúpiť k prieskumu okolností, ktoré majú brániť navráteniu maloletého dieťaťa do krajiny obvyklého pobytu (*Smyčková, R., Števček, M., Tomašovič, M., Kotrecová, A. a kol. Civilný mimosporový poriadok. Komentár. 1. vydanie. Bratislava : C. H. Beck, 2017*).

22. Z uvedených dôvodov ústavný súd konštatuje, že okresný súd v intenciách judikatúry súdov a na základe zisteného skutkového stavu správne poukázal, že vážne nebezpečenstvo neznamena bežné nebezpečenstvo akejkoľvek fyzickej alebo psychickej ujmy, ale ujma musí byť podstatná alebo závažného druhu, takže bežné nebezpečenstvo nie je dostatočné (bod 37 uznesenia okresného súdu). Ústavný súd konštatuje, že v danom konaní boli dôvody (v kontexte uvedených výnimiek Haagskeho dohovoru) pre nenavrátanie maloletej vykladané konkrétne a vo vzťahu k všetkým skutkovým okolnostiam, preto postup všeobecných súdov pri prieskume okolností, ktoré by mohli brániť navráteniu maloletej do krajiny obvyklého pobytu, je z ústavnoprávneho hľadiska akceptovateľný.

23. Sťažovateľka tiež namieta, že krajský súd neodôvodnil, prečo poprel aplikáciu výnimiek (čl. 12, čl. 13 a čl. 20 Haagskeho dohovoru) na základe jej odvolania [bod 6. 2 písm. a) tohto uznesenia]. Ústavný súd konštatuje, že absencia vyjadrenia sa k predmetnej námietke nie je optimálna, avšak na ústavnoprávnej udržateľnosti tohto rozhodnutia to nič nemení, a to práve s prihliadnutím na už zmienený § 387 ods. 2 CSP a v tom kontexte aj odôvodnenie okresného súdu v bode 38 (v spojení s bodom 39), čo sa týka neaplikovania predmetných článkov Haagskeho dohovoru.

24. Ústavný súd dodáva, že hoci je odôvodnenie krajského súdu stručné, je v okolnostiach preskúmanej veci ústavne udržateľné, keďže krajský súd jasne a zrozumiteľne v ňom uviedol, z akých vykonaných dôkazov vychádzal a akými úvahami sa riadil pri posudzovaní výroku prvostupňového rozhodnutia, s ktorého závermi sa stotožnil. Treba mať na pamäti, že konanie pred súdom prvej inštancie a pred odvolacím súdom tvorí jeden celok a určujúca späťosť uznesenia odvolacieho súdu s potvrdzovaným uznesením súdu prvej inštancie vytvára organickú (kompletizujúcu) jednotu. Ak odvolací súd v plnom rozsahu odkáže na dôvody rozhodnutia súdu prvej inštancie, stačí, ak v odôvodnení uznesenia iba poukáže na relevantné skutkové zistenia a stručne zhrnie právne posúdenie veci; rozhodnutie odvolacieho súdu v sebe tak zahŕňa po obsahovej stránke aj odôvodnenie prvostupňového súdu.

25. Po preskúmaní napadnutého uznesenia ústavný súd konštatuje, že krajský súd (v spojení s uznesením okresného súdu) ústavne udržateľným spôsobom v konaní o návrat dieťaťa do krajiny jeho obvyklého pobytu riadne a správne preukázal existenciu okolností v prospech navrátenia maloletej do Veľkej Británie v súlade s cieľom a účelom Haagskeho dohovoru, podľa ktorého

„návrat dieťaťa nemá byť v prípadoch, keď je Haagsky dohovor aplikovateľný, nariadený automaticky alebo mechanicky a najlepší záujem dieťaťa musí byť posudzovaný v každom jednotlivom prípade a závisí od škály individuálnych okolností, konkrétne od veku a stupňa vyspelosti, prítomnosti alebo absencie rodičov, okolia a skúseností. Z procesného hľadiska má národný orgán konať na základe úplného preskúmania celkovej rodinnej situácie a faktorov materiálnej, emocionálnej, zdravotnej, psychologickéj a pod. povahy.“ (rozsudok ESLP č. 41615/07, Neulinger a Shuruk v. Švajčiarsko zo 6. 7. 2010).

26. Keďže významná časť argumentácie sťažovateľky sa týka aj námietok neadekvátneho dokazovania v návratovom konaní pred všeobecnými súdmi, ústavný súd preskúmal aj tieto aspekty konania. Vzhľadom na „obmedzenosť“ rozsahu vykonávania dokazovania (bod 14 tohto uznesenia) a vzhľadom na tvrdenia sťažovateľky namietajúce pochybenia v dokazovaní v priebehu návratového konania, ktoré idú nad rámec možnosti rozsahu (bod 7 tohto uznesenia) a aj času (znalecké dokazovanie, bod 6.3 tohto uznesenia) vykonávania dokazovania v takomto konaní, ústavný súd konštatuje, že tieto námietky nie sú spôsobilé spochybníť ústavnoprávnu udržateľnosť napadnutého uznesenia.

27. Nad rámec ústavný súd k námietke sťažovateľky o nezabezpečení zisťovania názoru maloletej poukazuje na uznesenie okresného súdu, v ktorom explicitne vyjadril, že názor maloletej nezisťoval vzhľadom na vek (vek maloletej približne 4,5 roka v čase rozhodovania na okresnom súde, pozn.) a stupeň jej mentálnej vyspelosti (bod 39 uznesenia okresného súdu), čo možno zásadne považovať za súladné s judikatúrou všeobecných súdov (napr. Krajský súd v Bratislave č. k. 11 CoP 203/2017 z 31. mája 2017). K námietke sťažovateľky týkajúcej sa nenariadenia znaleckého dokazovania (formulovaná v odvolaní aj v ústavnej sťažnosti) ústavný súd pri zistení, že v uznesení okresného súdu a rovnako aj v napadnutom uznesení krajského súdu absentuje zmienka o vysporiadaní sa návrhom sťažovateľky na vykonanie znaleckého dokazovania, konštatuje, že takéto opomenutie zo strany všeobecných súdov nie je optimálne, ale v okolnostiach dostatočne a riadne zisteného skutkového stavu inými dôkaznými prostriedkami by pravdepodobne nariadenie znaleckého dokazovania nemalo potenciál ovplyvniť taký výsledok rozhodnutia, aký by si sťažovateľka želala. Navyše by došlo k predĺženiu konania. Ústavný súd v závere dodáva, že odvolávanie sa sťažovateľky na judikatúru ESLP (B. proti Belgicku) a judikatúru ústavného súdu (IV. ÚS 100/2014) nie je v danom prípade právne významné, keďže sa netýka identických právnych skutočností návratového konania.

28. Ústavný súd konštatuje, že odôvodnenie napadnutého uznesenia (stotožnením sa s vecnou správnosťou uznesenia okresného súdu) je v hraniciach ústavnej akceptovateľnosti. Ústavný súd nezistil takú skutočnosť, ktorá by signalizovala arbitrárny postup krajského súdu nemajúci oporu v zákone, resp. v Haagskom dohovore, a preto nemá z ústavného hľadiska relevantné výhrady proti záverom krajského súdu o nariadení návratu maloletej do krajiny obvyklého pobytu vysloveným v napadnutom uznesení.

29. Ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým uznesením krajského súdu a obsahom označených práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Na základe uvedeného ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde

Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

III.2. K namietanému porušeniu práv podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 dohovoru:

30. Vo vzťahu k namietanému porušeniu týchto práv podľa ústavy a dohovoru ústavný súd dáva do pozornosti, že ústava (resp. dohovor) nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zasahovaním. Zaručuje ochranu len pred takým zasahovaním, ktoré je neoprávnené. V súlade s účelom práva na súkromie môžu orgány verejnej moci, fyzické aj právnické osoby zasahovať do súkromného a rodinného života iných vtedy, ak ich zasahovanie možno hodnotiť ako oprávnené. Pod „neoprávneným zasahovaním“ treba rozumieť také zasahovanie, ktoré nemá základ v zákonnej úprave, nesleduje legitímny cieľ, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva a slobody alebo nie je nevyhnutným a primeraným opatrením na dosiahnutie legitímneho cieľa (podobne II. ÚS 55/98, I. ÚS 13/00, III. ÚS 153/2016). Podmienkou ústavnosti takéhoto obmedzenia práva na súkromie a rodinný život je jeho určenie v súlade so všetkými normami ústavy, ktoré sú právne významné pri uplatňovaní práva na súkromie (II. ÚS 7/1999). Takouto ústavnou normou je aj čl. 13 ods. 4 ústavy, podľa ktorého pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ (I. ÚS 13/00).

31. Sťažovateľka namieta porušenie označených práv v spojení alebo v nadväznosti na namietané porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pretože napadnuté uznesenie zasahuje do jej práva na vytváranie a rozvíjanie vzťahov s inými ľudskými bytosťami podľa jej predstáv. Vychádzajúc zo skutočností uvedených v časti III.1 tohto uznesenia odôvodňujúcich záver o ústavnej akceptovateľnosti napadnutého uznesenia z pohľadu týchto práv, je zjavné, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu práv podľa čl. 19 ods. 2 ústavy a čl. 8 dohovoru, pretože na základe celkového posúdenia pre vec relevantných skutočností v takom špecifickom a citlivom konaní, akým je návrat maloletej do krajiny jej obvyklého pobytu, bol zásah zákonný, legitímny a primeraný sledovanému cieľu. Preto nezistil dôvod na prijatie ústavnej sťažnosti ani v tejto časti a odmietol ju už pri predbežnom prerokovaní taktiež z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

III.3. K sťažnosti maloletej:

32. Ústavný súd konštatuje, že spolu so sťažnosťou mu bolo doručené splnomocnenie udelené advokátke na zastupovanie sťažovateľky pred ústavným súdom. Z obsahu tohto splnomocnenia vyplýva, že ho udelila sťažovateľka – matka maloletej na zastupovanie svojej osoby pred ústavným súdom. V splnomocnení nie je explicitne uvedené, že matka maloletej splnomocňuje ako zákonná zástupkyňa maloletej aj na zastupovanie maloletej v konaní pred ústavným súdom. Ústavný súd dodáva, že aj v prípade, ak by splnomocnenie obsahovalo takúto splnomocňujúcu klauzulu pre advokátku na zastupovanie maloletej, nemohlo by sa takéto splnomocnenie udelené matkou maloletej považovať (vzhľadom na okolnosti a špecifické črty posudzovanej veci) za prípustné v tomto konaní pred súdom. Matka maloletej je totiž v posudzovanom prípade vo vzťahu k jej oprávneniu ako zákonnej zástupkyne udeľovať splnomocnenie právnomu zástupcovi na zastupovanie svojej maloletej dcéry v konaní pred ústavným súdom na účel domáhania

sa rozhodnutia ústavného súdu vo svoj prospech v konflikte záujmov. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na § 31 ods. 2 zákona o rodine, podľa ktorého „žiadny z rodičov nemôže zastupovať svoje maloleté dieťa, ak ide o právne úkony, pri ktorých by mohlo dôjsť k rozporu záujmov medzi rodičmi a maloletým dieťaťom alebo medzi maloletými deťmi zastúpenými tým istým rodičom navzájom; v takom prípade súd ustanoví maloletému dieťaťu opatrovníka, ktorý ho bude v konaní alebo pri určitom právnom úkone zastupovať“.

33. Z uvedeného vyplýva, že maloletej sťažovateľke by v prípade prijatia sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd musel ustanoviť opatrovníka, ktorý by ju v konaní pred ústavným súdom zastupoval na účely prípadného odstránenia rozporu záujmov medzi sťažovateľkou a maloletou. Vzhľadom na dôvody, pre ktoré odmietol sťažnosť sťažovateľky smerujúcu proti napadnutému uzneseniu krajského súdu (časť III.1. tohto uznesenia), je zjavné, že aj po prípadnom ustanovení opatrovníka by nemohol sťažnosti maloletej z rovnakých dôvodov, ako odmietol sťažnosť sťažovateľky (matky maloletej), vyhovieť (m. m. IV. ÚS 495/2018, II ÚS 40/2019). Z uvedených dôvodov ústavný súd pri predbežnom prerokovaní vyhodnotil sťažnosť maloletej ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

34. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd ďalšími požiadavkami sťažovateľky uvedenými v petite nezaoberal, keďže ich posudzovanie je viazané na vyslovenie porušenia označených práv a slobôd, k čomu v tomto prípade nedošlo. Z uvedeného dôvodu ústavný súd nemohol vyhovieť ani návrhu sťažovateľky na odklad vykonateľnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Bratislave (detašované pracovisko) 9. júna 2022

Miloš Maďar
predseda senátu